

Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de İlköğretim Döneminde Üstün Zekâlı-Yetenekli Öğrenciler İçin Özel Eğitim Uygulamaları

Şahin İDİN¹, Nilay KAYHAN²

Geliş Tarihi: 08.01.2015

Kabul Ediliş Tarihi: 04.08.2016

ÖZ

Eğitim kurumlarının özellikleri, çocukların hazır bulunuşluk düzeyi ve ailelerin eğitime katılımı öğrenme sürecini etkilemekte; bireylerin öğrenme kazanımlarını farklılaştırmaktadır. Bu araştırmanın amacı Türkiye ve Avrupa Birliği’ne üye ülkelerdeki ilköğretime devam eden üstün zekâlı-yetenekli tanısı alan öğrencilerin, devam ettikleri eğitim kurumlarında uygulanan eğitim modellerinin destek hizmetler ve görevli personel açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Araştırmada yöntem olarak betimsel türde tarama yöntemi benimsenmiştir. AB üye ülkelerin çoğunda çocukların 4-5 yaşında zorunlu eğitime başladıkları belirlenmiştir. Bunun yanında okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretime devam ederken destek hizmet aldıkları belirlenmiştir. Ülkemizde de birlikte eğitim modeli uygulanmakta, sanat, bilim ağırlıklı programın takip edildiği Bilim Sanat Merkezlerinde okul dışı öğrenme kapsamında eğitimler verilmektedir.

Anahtar kelimeler: ilköğretim, özel eğitim, üstün zekâlı-yetenekli öğrenci, avrupa birliği

European Union Countries and Primary Period Gifted-Talented Students for Special Education Practices in Turkey

ABSTRACT

Characteristics of educational institutions readiness level of children and family involvement in their education affects participation in the learning process; individuals are differentiated learning gains. The purpose of this research is to investigate Turkey and the European Union members attending primary school in the country that gifted / talented diagnosed with students, and educational institutions that continued support for the educational model applied in these institutions and staff to examine the comparative terms. In the majority of EU member states have started to children 4-5 years of compulsory education, including pre-school and primary education is found to have received continued support secondary and tertiary services. Besides, it has been determined that they have support services while they are at pre-school, primary school, high school and university. In our country, with educational model is applied, art, science education is given in the context of non-school learning program is mainly followed in Science and Art Center.

Keywords: primary education, special education, gifted students, european union

¹ Öğretmen 1, Milli Eğitim Bakanlığı 1, e-posta: sahinidin@hotmail.com

² Öğretim Üyesi 2, Hasan Kalyoncu Üniversitesi 2, e-posta: nilaykayhan@gmail.com

GİRİŞ

Birey aile ortamında başlayan gelişim ve öğrenme sürecine eğitim kurumlarında devam eder. Çocukların hazırbulunuşluk düzeyleri ve bireysel farklılıkları, eğitim kurumlarının özellikleri, eğitim modelleri gibi birçok değişken öğrenme sürecini etkileyip, öğrenme kazanımlarını farklılaştırmaktadır. Yaşam boyu öğrenmenin önem kazandığı günümüzde, birçok ülkenin eğitim politikasının temelini de aktif öğrenme ve tam katılım ilkesi oluşturmaktadır. Bu amaca bağlı olarak eğitim politikalarının hazırlanmasında, bilgiye erişim ve bu bilgilerin paylaşımının nasıl olacağına yönelik düzenlemeler dikkat çekmektedir. Eğitim sürecinin ulusal hedeflerin yanı sıra evrensel çıktılarının olmasına vurgu yapan Avrupa Birliği Komisyonu (EC) üye ülkeleri; eğitim-öğretim sürecinde dünya nüfusunu ilgilendiren sonuçlar üzerinde çalışmaktadır (EC, 2012). Avrupa Birliği (AB) Komisyonu tarafından yayınlanan 2020 yılı nihai hedefler raporunda dört temel unsura dikkat çekilmiştir. Bunlar:

- a-yaşam boyu öğrenme ve eğitimde hareketliliği gerçekleştirmek,
- b-eğitim ve öğretimin kalitesini ve etkinliğini artırmak,
- c-aktif vatandaşlık, sosyal uyum ve eşitlik ilkeleri çerçevesinde katılımı sağlamak,
- d-eğitim öğretimin her kademesinde yaratıcılık ve girişimcilik dâhil değişime açıklığı sağlamak,

Yukarıda maddeler halinde verilen dört temel öge AB üye ülkeleri tarafından benimsenmiştir (EC, 2011).

Günümüzde bilim ve teknolojideki ilerlemelere paralel olarak, toplumların nitelikli birey yetiştirme çabaları artmıştır. Gerek AB üye ülkelerinde, gerekse Türkiye’de başarının anahtarı ve yetişkinliğe geçişte eğitim kurumlarının rolünün olduğu düşünülmektedir. Toplumun gelişmişlik düzeyi üzerinde belirleyici role sahip, kritik dönem olarak görülen ilkökul çağında; çocukların performansları ve yetenekleri belirlenmesi, ilgileri yönünde desteklenmeleri gerekmektedir (MEB, 2005; Mönks ve Pflüger, 2005). Bu amaçla eğitim-öğretim ortamlarında, bireylerin devam ettiği kurumlar, eğitim modeli ve aldıkları destek hizmetlerinin incelenmesi bir ülkenin eğitim politikasının ve eğitim hizmetlerinin niteliğinin ortaya konulması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Eğitim kurumları bireysel farklılıkların dikkate alındığı, eşit eğitim hakkının temel olduğu bir hizmet sunmakla sorumludur (1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu,1973). Bu kanundan yola çıkıldığında eğitimin tanımı önem kazanmaktadır. Sönmez (2008)’ e göre eğitim bireylere etki eden bir takım fiziksel uyaranlardan sonra bireyin beyinde biyokimyasal değişimler oluşturma isteğidir. Bu tanım dikkate alındığında eğitim kurumlarında verilen eğitim, bireyin yeteneklerinin farkında olması açısından önem kazanmaktadır. Bireyin yeteneklerinin farkında olması için eğitim kurumlarında geçen sürenin niteliği, sağlanan destek hizmetler ve görevli personel özellikleri etkili olmaktadır. Her öğrencinin eşit haklara sahip olduğu eğitim-öğretim sürecinde kapasitelerinin ya

desteklenmesi ve ilgi duydukları özel akademik alanlarda yaşitlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdikleri alanlarla yönlendirilmeleri gerekmektedir.

Akranlarına göre daha üst yeteneklere sahip olanlar, yaratıcılık ve öğrenmeye karşı daha fazla isteği olan öğrenciler Üstün Zekâlı-Yenekli (ÜZ-Y) öğrenciler olarak tanımlandıkları literatür yardımıyla belirlenmiştir. Türk Dil Kurumu (2016), “zekâyı”; “İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı, anlak, dirayet, zeyreklik, feraset” olarak tanımlarken; “yeteneği”, “Bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği, kabiliyet, istidat” olarak tanımlamaktadır. Bu araştırmada zekâ ve yetenek kavramları üstün zekâlı-yenekli şeklinde kullanılmıştır. ÜZ-Y öğrenciler için literatürde çok sayıda tanım yer almaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekli çocuk tanımlamalarına bakılırsa, ilk tanımlamanın Terman (1926), tarafından yapıldığı görülür, Terman’ın geliştirdiği Stanford-Binet ölçeğinde 110-120 zekâ bölümü arasındakiler, üstün zekâlı 120-140 zekâ bölümü arasındakiler, çok üstün zekâlı 140 zekâ bölümü üzerindeki, deha olarak tanımlanmaktadır (Enç, 2005: 92-93). Renzulli’ (1986) nin, tanımlamasında, zekâ bölümü 130 ve üzerinde belirlenen bireylerin yeni düşünceler oluşturup, oluşturduğu düşünceleri sorun çözebilme ve uygulayabilme yeteneğinde olduklarını belirtmiştir. Yaratıcılıkları gelişmiş olanlarda üstün motivasyon görülmektedir (Akt. Davaslıgil,2004).

ÜZ-Y öğrenciler için farklı ülkelerde mevcut uygulama ve düzenlemeler değişiklik göstermektedir. Bu uygulamaların incelenmesi ülkelerin eğitim politikalarının karşılaştırılması ve öğrencilere sağlanan fırsatlar açısından önemlidir. Çünkü ÜZ-Y kavramı sadece genetik ve içsel yeteneklerle açıklanmayıp, çok yönlü ve bir dizi farklı değişkenden etkilenmektedir. Eğitim uygulamalarının niteliği bu değişkenlerden biridir. Türkiye’de özel eğitimden MEB bünyesinde sorumlu

Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi, grup başkanlığıdır.

Özel yetenekli bireylerin belirlenmesi, yönlendirilmesi ve yetiştirilmesi, özel yetenekli çocukları eğitimlerini yaygınlaştırmak, özel eğitimle ilgili eğitim modelleri geliştirmek, özel yetenekli öğrencilerin öğretmenlerine verilecek eğitimleri belirlemek bu grup başkanlığının görevleri arasındadır (MEB, 2012).

Avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de özel gereksinimi olan öğrenciler için yapılan düzenlemelerin temeli, ayırıştırma çok kaynaştırma/bütünleştirme ilkesine dayandığı belirlenmiştir. Bu ilke ÜZ-Y öğrenciler için de geçerlidir. Kaynaştırma ortamlarında üstün yetenekli öğrenciler için yapılan düzenlemeler, alınacak önlemler sayesinde tüm öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesi için bireysel destek sunulması hedeflenmektedir (MEB, 2012). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (2006) göre, okul çağındaki ilkokul ve ortaöğretime devam eden üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını sağlamak ayrıca var olan kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak için MEB tarafından, Bilim Sanat Merkezleri açılmaktadır. Bu kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde bireyseldir. Üstün

yetenekli öğrencilerin eğitimi, sosyal ve duygusal gelişimleri bütünlük içerisinde değerlendirilmelidir. Gerçekleştirilen etkinlikle, öğrencilerin okullarındaki programlara destek kapsamındadır. Bilim Sanat Merkezlerinde gerçekleştirilen çalışmalar, öğrencilerin özel yetenek alanlarıyla ilgili örgün eğitim kurumlarında izledikleri program birbiri ile uyumluluk gösterir. Öğrencilere, geleceğe yönelik düşünme, tahminlerde bulunma ve bunları tartışarak çalışmalarına yansıtma becerileri kazandırılırken; eğitim-öğretim etkinlikleri öğrencileri içten odaklı disiplin ve denetim anlayışını geliştirmeye yönelik düşünme, tahminlerde bulunma ve bunları tartışarak çalışmalarına yansıtma becerileri kazandırılırken; eğitim-öğretim etkinlikleri öğrencileri içten odaklı disiplin ve denetim anlayışını geliştirmeye yönelik düzenlenmektedir. Türkçeyi; doğru, güzel ve etkili kullanma becerileri kazandırma, öğrencilere potansiyelleri ölçüsünde benlik gelişimi ve iletişim becerileri kazandırılır. Bunun yanında, liderlik, yaratıcı ve üretici düşünme yetenekleri, ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde desteklenmektedir. Bu merkezlerde; öğrenme, araştırma, problem çözme ve bağımsız karar verme becerilerinin geliştirilmesi temel alınmaktadır (MEB, 2006; MEB, 2012).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Türkiye ve Avrupa Birliği’ne üye ülkelerdeki ilkokula devam eden üstün zekâlı/yetenekli tanısı alan öğrencilerin eğitime başlama yaşları, devam ettikleri eğitim kurumları, bu kurumlarda uygulanan eğitim modeli, hangi alanlara yönelik destek hizmet sağlandığı ve bu süreçte görev alan uzman personel değişkenlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesidir.

Araştırma Problemi

Bu çalışmada, Türkiye’de ve AB’ye üye olan ülkelerdeki üstün yetenekli-zekâlı öğrencilerin eğitimlerinde verilen desteklerin bazı değişkenler açısından karşılaştırılması problem durumu olarak belirlenmiştir.

Araştırma Alt Problemleri

Araştırmanın problem durumuna bağlı olarak aşağıda verilen alt problemlere araştırma süresince yanıt aranmıştır.

1. Türkiye ve Avrupa Birliği Üye Ülkelerindeki üstün zekâlı-yetenekli çocukların okullara devam modelleri ve eğitime başlama yaşları devam ettiği ilkokul düzeyindeki eğitim kurumları, uygulanan eğitim modelleri nasıldır?
2. Üstün zekâlı-yetenekli Çocukların Devam Ettiği İlköğretim Kurumlarında Görevli Personelin dağılımı nasıldır?
3. Türkiye’de ve AB üye ülkelerinde ilkokula devam eden üstün zekâlı-yetenekli öğrencilerin ailelerine ve kendilerine sunulan destek hizmet alanları nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmada var olan durumu belirlemek amaçlandığından, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar, verilen bir durumu ayrıntılı bir biçimde tanımlar. (Büyüköztürk ve ark, 2009). Veri toplama şekline göre sınıflandırılan ve kitap, dergi, internet vb. gibi yayınların incelenmesine dayalı yöntem tarama araştırmaları olarak bilinir (Arıkan, 2011). Bu araştırmanın verileri; ulusal ve uluslararası rapor, ÜZ-Y için MEB yönetmeliklerinin incelenmesinden elde edilmiştir (European Commission, 2006; MEB, 2006; MEB 2009; MEB 2012). Avrupa Birliğine üye ülkelerin ve Türkiye'nin bu değişkenlerle ait bilgilerine Agencies of the European Union, European Agency for Development in Special Needs Education, Eurydice- Network on Education Systems and Policies in Europe, Eurybase- Descriptions of National Systems and Policies ve European Council (EC) for High Ability (ECHA, 2013) kaynaklarından ulaşılmıştır (EC, 2006).

BULGULAR

Bulgular her bir ülkenin yayınladığı Ulusal Eğitim Sistemleri Açıklamaları (National Education System Descriptions) raporlarının analizi ile elde edilmiş ve ulaşılan sonuçlar tablolar halinde düzenlenerek yorumlanmıştır.

Türkiye’de İlkokul döneminde ÜZ-Y öğrenciler için özel eğitim uygulamaları

İlköğretim döneminde öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda eğitim alması, ilerideki başarıları için önemlidir. Türkiye’de, Milli Eğitim Bakanlığı’nın eğitim sürecinde göz önüne alınacak yetenekler sınıflandırılırken öğrencilerin kendi akranları ile ayrıştırılmaması, yetenekli olduğu belirlenen öğrencilerin buldukları okulda akranları ile birlikte okulun ve bölgenin koşullarına bağlı olarak, hafta içi ve/veya hafta sonu, yetenekleri doğrultusunda destek eğitim almalarının sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Bu amaçla üstün yetenekli-zekâlı öğrencinin okulu tarafından ona ait bir “Ürün Seçki Dosyası” (ÜSD)” hazırlanması ve e-okul sistemine girilmesi gerekmektedir. Üstün yetenekli-zekâlı öğrencilere yönelik okulun ve bölgenin fırsatları göz önünde tutularak türdeş yetenekler, destek eğitim odalarında, kaynaştırma eğitiminde, hafta sonu programlarında, BİLSEM uygulamaları şeklinde eğitim verilmektedir. Bilim Sanat Merkezlerine yönelik hazırlanan yönergenin amacı; üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi, takip edilmeleri, uygun eğitimleri almalarının sağlanması, kendi yeteneklerinin farkına varmalarının sağlanması, öğretmen seçimi vb gibi düzenlemektir. MEB’e bağlı bu kurumlar, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 222 sayılı İlköğretim Kanunu, 3797 sayılı MEB Teşkilat ve Görevleri Kanununda, 4306 MEB Kanunu, 5378 sayılı Özürlüler ve Kanun Hükmünde Kararname, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve MEB Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğine dayanılarak hazırlanmıştır.

ÜZ-Y Çocukların Devam Ettiği Eğitim Kurumları, Uygulanan Eğitim Modeli ve Eğitime Başlama Yaşları

Tablo 1. Türkiye ve Avrupa Birliği Üye Ülkelerinde Üstün zekâlı-yetenekli çocukların devam modeli ve eğitime başlama yaşları devam ettiği ilköğretim düzeyindeki eğitim kurumları, uygulanan eğitim modelleri (Eurydice, 2011; MEB, 2012)

Ülkeler	Eğitim Durumları	Eğitim Modeli	Başlama Yaşı	
			İsteğe Bağlı	Zorunlu
Avusturya	İlköğretim okulu, sanat-spor okulları, okul dışı programlar	Birlikte eğitim/ destek eğitim	5	6
Belçika	İlköğretim okulu, sınıf dışı 4 saat destek, özel okul	Birlikte eğitim/ destek eğitim	5	6
Çek Cum.	İlköğretim okulu, sanat-spor okulları, özel sınıf	Özel sınıf	3	6
Danimarka	İlköğretim okulu, sanat-spor okulları, özel okul	Birlikte eğitim/ özel sınıf	-	6
Finlandiya	İlköğretim okulu, özel okul/üniversite kursları	Birlikte eğitim/ destek eğitim	6	7
Hollanda	İlköğretim okulu, sanat-spor okulları, özel sınıf, okul dışı program	Özel sınıf	3-4	5
İngiltere	İlköğretim okulu, sanat-spor okulları, özel sınıf	Birlikte eğitim/ destek eğitim	4	5
İspanya	İlköğretim okulu, destek sınıf, okul dışı program	Birlikte eğitim/ destek eğitim	-	6
İsveç	İlköğretim okulu, okul dışı programlar ve yaz kursları	Birlikte eğitim/ destek eğitim	6	7
İrlanda	İlköğretim okulu, sanat-spor okulları okul dışı program, özel okul	Birlikte eğitim/ destek eğitim	5	6
Kıbrıs	İlköğretim okulu, sanat-spor okulları okul dışı programlar	Birlikte eğitim/ destek eğitim	3	4.8
Litvanya	İlköğretim okulu	Birlikte eğitim	6	7
Lüksemburg	İlköğretim okulu, sanat spor okulları, okul dışı programlar	Birlikte eğitim/ destek eğitim	3	4
Macaristan	İlköğretim okulu, /bazı özel okullarda ayrı sınıf, okul dışı özel okul	Birlikte eğitim/ destek eğitim	-	5
Malta	İlköğretim okulu	Birlikte eğitim/ destek eğitim	-	5
Polonya	İlköğretim okulu, sanat-spor okulları, okul dışı program, bilim kursu	Birlikte eğitim/ destek eğitim	4	5
Portekiz	İlköğretim okulu, özel okul	Birlikte eğitim	4	5
Slovenya	İlköğretim okulu, sanat-spor okulları okul dışı programlar	Birlikte eğitim/ destek eğitim	5	6
Türkiye	İlköğretim okulu, Bilim Sanat Merkezlerinde destek eğitim	Birlikte eğitim/ destek eğitim	-	5.6
Yunanistan	İlköğretim okulu, sanat-spor okulları	Birlikte eğitim/ destek eğitim	-	5

Tablo-1 de görüldüğü gibi AB'ye üye ülkelerin çoğunda 5-7 yaş aralığında ilköğretim düzeyinde zorunlu eğitime başlayan ÜZ-Y çocukların, okul öncesi eğitimi de dâhil olmak üzere ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretime devam ederken destek hizmet aldıkları dikkat çekmektedir. ÜZ-Y tanısı alan öğrenciler Avusturya, Belçika, Finlandiya, Litvanya, Portekiz, Polonya gibi ülkelerde zorunlu eğitime başlama yaşından bir yıl önce okula başlarken; Çek Cumhuriyetinde 3 yaşından itibaren çocuk ÜZ-Y özelliklerine yönelik eğitime başlamaktadır. Gerek ülkemizde gerekse Avrupa Birliği üye ülkelerinde çocukların ÜZ-Y özelliklerinin erken dönemde belirlenmesi ciddi derecede önemli görülmektedir. ÜZ-Y olduğu belirlenen öğrencilerin 3 yaşından itibaren eğitimlerine başlayabildikleri Çek Cumhuriyetinde genel eğitim ortamlarında özel sınıf uygulaması olup; özellikle yaz kursları, sanat ve spor alanlarında kurslar ise okul dışı program dâhilinde verilmektedir.

EC ülkelerinin birçoğunda ve ülkemizde ÜZ-Y tanısı alan öğrenciler akranları ile birlikte genel ilköğretime devam etmektedir. Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, Hollanda, İrlanda, İngiltere, Portekiz, Slovenya da ÜZ-Y tanısı olan öğrenciler isteğe bağlı olarak okula erken başlama hakkına sahiptir. Ülkemizde ÜZ-Y öğrenciler bilim sanat merkezlerinde destek eğitim almaktadır. Avusturya, Belçika, Finlandiya, Hollanda, İrlanda, Macaristan, Polonya, Portekiz'de ise isteğe bağlı olarak kendileri gibi yalnızca ÜZ-Y öğrencilerinin devam ettiği özel okullarda eğitim görebilmektedir. Destek eğitim hizmetlerinin yanı sıra üst sınıfa geçme düzenlemesi Avusturya, Belçika, Finlandiya, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, Portekiz, Polonya, Slovenya gibi ülkelerde, üstün zekâlı/yetenekli öğrencilere sıklıkla uygulanmaktadır.

Üstün Zekâlı/Yetenekli Çocukların Devam Ettiği İlköğretim Kurumlarında Görevli Personel

Türkiye'de ve AB üye ülkelerinde okul öncesi eğitim kurumlarında özel gereksinimi olan öğrencilere hizmet sunmak için görevli personele ilişkin bilgiler Tablo-2'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Türkiye ve Avrupa Birliği Üye Ülkelerinde ÜZ-Y öğrencilerin devam ettiği ilkokul kurumlarında görevli personel (Eurydice, 2011; MEB, 2012)

Ülkeler	Reh. Psk. Danışman	Sanat, Spor, Dil uzmanı	Özel Eğitim Öğrt.	Psikolog	Sınıf Öğr.	Birim Başkanı Bölüm Koordinatörü
Avusturya	√	√	√	√	√	√
Belçika	√	√	√	√	√	√
Çek Cum		√	√	√	√	√
Danimarka	√	√	√	√	√	√
Finlandiya	√	√	√	√	√	√
Hollanda	√		√	√	√	√
İngiltere	√	√	√	√	√	√
İspanya	√	√	√	√	√	√
İsveç	√	√		√	√	√
İrlanda	√	√	√	√	√	√
Kıbrıs	√	√	√	√	√	√
Litvanya	√	√		√	√	√
Lüksemburg	√		√	√	√	√
Macaristan	√	√	√	√	√	√
Malta	√	√	√	√	√	√
Polonya	√	√	√	√	√	√
Portekiz	√	√	√	√	√	√
Slovenya		√	√	√	√	√
Türkiye	√	√	√	√	√	√
Yunanistan	√	√	√	√	√	√

Tablo-2 de belirtildiği gibi üstün zekâlı/yetenekli olduğu belirlenen öğrenciler için AB üye ülkeleri ve ülkemizde aile-ekip çalışması yaygındır. ÜZ-Y öğrencilerin belirlenmesinde ailenin rolü büyüktür. Türkiye’de bilim sanat merkezlerinde çoğunlukla eğitim personeli görev yapmakta iken, AB üye ülkelerinde (Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Hollanda, İngiltere, İrlanda, Lüksemburg, Malta, Polonya) sosyal psikolog, sağlık alanında çalışan uzmanlar, spor ve müzik alanlarında uluslararası akademik alanda çalışan uzmanlar, iş dünyasından çalışanların haftanın belirli günlerinde okullarda destek eğitim verdiği dikkati çekmektedir. Türkiye’de ilkokul düzeyinde birlikte eğitim ortamlarına devam eden ÜZ-Y öğrenciler, bilim sanat merkezlerine akranlarından ayrı ortamlarda devam etmektedir. Bu merkezlere sınıf öğretmenlerinin yönlendirmesi ile sınava girerek kabul edilen öğrenciler haftanın belirli günlerinde eğitim almaktadırlar. Ancak AB üyesi ülkelerin çoğunda ÜZ-Y öğrencilere akademik destek, devam ettikleri genel eğitim ortamında program uyarlamaları yoluyla verilmektedir. Bu amaçla okullarda görev yapan personelin, özel eğitim alanı ve konu alan uzmanlığını almak için yüksek lisans ve doktora düzeyinde mezun olduğu önemli bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. ÜZ-Y öğrenciler ile çalışacak sınıf öğretmenlerinin proje temelli eğitimler alması ve akademik gelişimleri desteklenmektedir. Sınıf

öğretmenlerin yabancı dil, teknoloji eğitimi, sanat ve spor alanlarında eğitimleri için büyük kaynak ayırmaktadır.

ÜZ-Y Çocukların Aile ve Kendilerine Sağlanan Destek Hizmet Alanları

Türkiye’de ve AB üye ülkelerinde ilkökula devam eden üstün zekalı-yetenekli öğrencilerin ailelerine ve kendilerine sunulan destek hizmet alanları ise Tablo 3’de sunulmaktadır.

Tablo 3. Türkiye ve AB Üye Ülkelerinde Üstün zekalı-yetenekli olan bireyler ve ailelerine sağlanan destek hizmet alanları (Eurydice, 2011; MEB, 2012)

Ülkeler	Yönlendirme Danışmanlık	Aile Eğitimi	Öğrenim ücreti (Zorunlu Öğr. Haric)	Sağlık Ulaşım	Kamp-Okul	Öğretim Materyali	Ev kirası, yakıt, elektrik ve telefon ücreti ödemesi
Avusturya	√	√	√	√	√	√	√
Belçika	√	√	√	√	√	√	
Çek Cum.	√	√	√	√	√	√	√
Danimarka	√	√	√	√	√	√	
Finlandiya	√	√	√	√	√	√	√
Hollanda	√	√	√	√	√	√	
İngiltere	√	√	√	√	√	√	
İspanya	√	√	√	√	√	√	√
İsveç	√	√	√	√	√	√	
İrlanda	√	√	√	√	√	√	
Kıbrıs	√		√				
Litvanya	√	√	√	√	√	√	√
Lüksemburg	√	√	√	√	√	√	
Macaristan	√	√	√		√		
Malta	√	√	√			√	
Polonya	√	√	√	√	√	√	
Portekiz		√	√		√		
Slovenya	√	√	√	√	√	√	√
Türkiye	√	√			√	√	
Yunanistan		√	√	√		√	

Tablo-3 de belirtildiği gibi ÜZ-Y öğrenciler için destek alanları farklılık göstermektedir. Ülkelerin ulusal eğitim politikaları uygulamalar üzerinde etkili olmaktadır. ÜZ-Y öğrencilerin destek gereksinimi bulunan öğrenci grubunda kabul edildiği Avusturya, Finlandiya, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, Lüksemburg, Macaristan, Polonya gibi ülkelerde destek alanları da fazladır. Bu ülkelerde özellikle yaz kampları, bilim kursları, üniversiteler ile işbirliği şeklinde gerçekleştirilen proje odaklı okul dışı öğrenme merkezleri oluşturulmaktadır.

Finlandiya, İrlanda, Litvanya, Malta, Slovenya gibi ülkelerde ÜZ-Y öğrencilerin devam ettikleri ilk okullarda sanat, spor ve yaratıcılığın geliştirilmesi amacıyla düzenlemeler mevcuttur. Hollanda, İspanya, İsveç, Lüksemburg, Macaristan, Polonya) ve Türkiye’de ÜZ-Y öğrencilerin ailelerine danışmanlık ve yönlendirme hizmeti verilirken; eğitim, sağlık ve çocuk gelişimi alanında uzmanlardan destek alınmaktadır. Ayrıca ÜZ-Y öğrencilere öğrenim ücreti dışında burs ve öğrenim ücreti desteği verilmektedir. Avusturya, Belçika, Finlandiya, Hollanda, İrlanda, İngiltere, Macaristan da ÜZ-Y öğrencilerin devam ettikleri eğitim kurumlarında öğretmen ve öğrenciye zengin bir ders materyali verilmektedir. Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, İspanya, Litvanya ve Slovenya’da ise ÜZ- aileleri özellikle ÜZ-Y çocuklarının ilkokulun son sınıflarından itibaren maddi destek anlamında ev kirası, yakıt gibi sosyal yardımlarla desteklenmektedirler.

Türkiye’de de ÜZ-Y öğrenciler, eğitim-öğretim, aile eğitimi, yönlendirme, danışmanlık, burs, okul dışı öğrenme ortamı gibi alanlarda desteklenmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bireyin güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenerek zamanında ve doğru yönlendirmelerin yapılması, performans izleme ve değerlendirme açısından belirleyicidir (TÜBİTAK, 2012). Üstün zekâli-yetenekli öğrenciler ilk belirlemeden sonra ilkokullara devam süresince sıklıkla değerlendirilmelidir. Özellikle psikolog, sosyal gelişim uzmanı, özel eğitim uzmanı, yabancı dil sanat ve spor dallarında görev yapan uzmanlar, danışmanlar, ülkede milli eğitim sistemi tarafından görevlendirilen danışmanlar, eğitim-öğretim inceleme kurullarında görev yapan hekimler, okul yöneticileri, müfettişler tarafından oluşturulan kurulun ekip ruhu içerisinde çalışması gerekmektedir (CCEA, 2006, MEB, 2012). Kurul tarafından inceleme ve değerlendirmeler gerçekleştirilerek ÜZ-Y öğrenciler için uygun bireysel destek programları oluşturulabilir.

Avusturya, Belçika, Finlandiya, İngiltere, İrlanda, İsveç gibi bazı Avrupa Birliği üye ülkelerinde ise ailelerin onayı ve bilgisi dâhilinde devam ettikleri okulda içeriği zenginleştirilmiş bir müfredatı takip edebilen ÜZ-Y öğrenciler için bir üst sınıfa geçme (sınıf atlama) uygulaması yaygındır. Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Fransa, İspanya, Macaristan’da ise ülkemizde olduğu gibi okul dışı bilim ve sanat, spor ağırlıklı etkinliklerin gerçekleştirildiği eğitim kurumlarında destek eğitim verilmektedir.

Araştırma bulgularında görüldüğu üzere özellikle Hollanda, Kıbrıs, Litvanya, Lüksemburg, Polonya gibi ülkelerde 3-5 yaş aralığında başlayan okul öncesi eğitim döneminde üstün yetenekli-zekâli öğrencilerin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. İngiltere, Belçika, İspanya, Lüksemburg, Malta gibi ülkelerde ailelere ÜZ-Y çocukları için planlamalarda neler yapılması gerektiği konusunda ücretsiz danışmanlık verilmekte iken; ülkemizde bilim sanat merkezlerinde destek eğitim alan ÜZ-Y öğrenciler ilkokul dördüncü sınıfta sınıf öğretmenininin

yönlendirmesi ile sınava girebilmektedir. Sınav sonucuna göre destek eğitim programına katılmaktadırlar. ÜZ-Y öğrencilerin, 3-5 yaş aralığında anasınıfına başlayabildiği Hollanda, Kıbrıs, Litvanya, Lüksemburg, Polonya gibi ülkelerde ilkökula erken başlayan ÜZ-Y öğrencilerin ilerleme ve değerlendirmelerine ilişkin üniversitelerin sağlık ve eğitim alanında çalışan uzman akademik personelden destek alınmaktadır. Bu uzmanlar okulda izleme, değerlendirme ve danışma kurulunda görev almaktadırlar.

Okul öncesi dönemden başlayarak ilköğretim kurumlarında, tüm öğrencilerin kendi ilgi ve kapasiteleri doğrultusunda desteklenmeleri; geliştirilecek olan öğretim programlarında bireysel farklılıkların dikkate alınması gerekmektedir. AB üyesi ve aday ülkelerde ÜZ-Y öğrencilerinin desteklenmesi ile ilgili uygulamada farklılar bulunmaktadır. Danimarka, İspanya ve Birleşik Krallık üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin desteklenmesinde yönergeleri ve yönetmelikleri olan tek ülkelerdir. Diğer AB üye ülkeleri ve aday ülkelerde ÜZ-Y öğrenciler bir destek programı ya da bir proje kapsamında desteklenmeleri gerçekleştirilmektedir (Eurydice, 2011). Türkiye’de okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınmasıyla ilgili pilot çalışmalar sonucunda, ilköğretim zorunlu eğitim çağı 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren tüm 5 yaş düzeyi çocuklar için Türkiye genelinde zorunlu hale getirilmiştir. Birlikte eğitim modelinin benimsendiği bazı AB ülkelerinde (Avusturya, Belçika, İngiltere, İspanya, İsveç, Macaristan) zorunlu eğitimin erken yaşlarda (5-6 yaş) başlaması üstün yetenekli-zekâlı öğrencilerin belirlenmesi, kendi performanslarına ve yeteneklerine uygun eğitim almaları açısından önemli görülmektedir.

Ayrıca okul öncesi eğitim kurumlarında ve ilkokullarda özel eğitim uzmanı ve psikolojik danışmanların görev yapması önemli görülmektedir. Özel eğitim uzmanlarının genel eğitim okullarında görev yapması, tüm öğrencilerin bireysel farklılıklarının belirlenmesi için önemli olduğu söylenebilir. Rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ile işbirliği yaparak, ÜZ-Y öğrenciler için okul dışı programlar hazırlanmaktadır. Bu süreçte üniversitelerde görevli konu alan uzmanı akademik personeller de destek vermektedir. Hollanda ve İsviçre gibi AB üye ülkelerinde ÜZ-Y öğrenciler için program içeriğini zenginleştirme, işleyiş süresinde hızlanma ve sanat, spor gibi disiplinlerarası programlar uygulanırken sürdürülebilir proje temelli anlayış hâkimdir. Akademik beceriler ilkökul bünyesinde desteklenirken, ailenin ve değerlendirme kurulunun ortak kararı ile öğrenciler okul dışı merkezlerde sanat, dil eğitimi ve spor alanlarında destek eğitim almaktadırlar.

Ailede başlayan öğrenme süreci ve eğitim kurumlarında geçirilen sürenin niteliği, yaşam boyu öğrenmeye temel oluşturmaktadır. Sternberg ve Grigokeronko (2000) ya göre üstün zekâlı-yetenekli öğrencilerin, bireysel olarak ilerleyebilmeleri, bağımsız düşünebilmeleri için doğru bilgi ve kaynaklara, kazandıkları bilgileri geliştirmek için fırsatlara ihtiyaçları vardır. ÜZ-Y öğrencilerin kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarının sağlanması, yaratıcılıklarının desteklenmesi, güçlü yanlarının farkına varmalarının

sağlanması ve becerilerinin geliştirilmesi için uygun öğretim programlarının hazırlanması gerekmektedir. Bu amaçla bireysel farklılıkları belirlenen her birey öncelikle akranları ile birlikte devam ettiği genel eğitim ortamlarında desteklenmeli, öğretmenlerin eğitim ve mesleki gelişimlerine gereken önem verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Anıkan, R. (2011). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.¹
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.B., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.²
- CCEA (Council of European) (2006). Gifted and talented children in (and out of) the classroom. 08.06.2013 tarihinde http://www.sess.ie/sites/all/modules/wysiwyg/tinymce/js/tinymce/plugins/filemanager/files/Categories/ASD/27CCEA_report_2006.pdf adresinden alınmıştır.³
- Davashgil Ü. (2004). Üstün çocuklar (Ed. Girin, R., Kulaksızoğlu, A. Ve Bilgili, A.). *Üstün yetenekli çocuklar:Seçilmiş Makaleler Kitabı*, s.211-218. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları: (63), 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi: 1⁴.
- EC (European Commission) (2011). Council conclusions on the role of education and training in the implementation of the ‘Europe 2020’ strategy. 11.02.2013 tarihinde <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:070:0001:0003:EN:PDF> adresinden alınmıştır.⁵
- EC (European Commission) (2006). Eurydice Network on Education Systems and Policies in Europe. 26.04.2013 tarihinde http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php adresinden alınmıştır.⁶
- EC (2012). Compulsory Education. 22.05.2013 tarihinde http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/compulsory_education_EN.pdf adresinden alınmıştır.⁷
- ECHA (2013). European Agency for High Ability. 24.05.2013 tarihinde <http://www.echa.info/> adresinden alınmıştır.⁸
- Enç, M. (2005). *Üstün beyin gücü*. Ankara: Gündüz Yayıncılık.⁹
- Eurydice, (2011). Avrupa’da Fen Eğitimi: Ulusal Politikar, Uygulamalar ve Araştırma. 18.02.2013 tarihinde http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice./documents/thematic_reports/133TR.pdf adresinden alınmıştır.¹⁰
- MEB. (1973). 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu. 12.06.2016 tarihinde http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html adresinden alınmıştır.¹¹
- M.E.B (2005). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: M.E.B. Yayınları.¹²
- MEB (2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. 18.06.2013 tarihinde http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html adresinden alınmıştır.¹³
- MEB (2009). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi.08.06.2014 tarihinde http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2593_0.html adresinden alınmıştır.¹⁴
- MEB (2012).Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi İçin Açılan Kurumlar. 15.04.2013 tarihinde

- <http://ozegep.meb.gov.tr/index.php/ogretmenler/engelli-haklari> adresinden alınmıştır.¹⁵
- MEB (2012). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğ.* 12.03.2013 tarihinde http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html adresinden alınmıştır.¹⁶
- MEB (2012) .Üstün yeteneklilerin eğitimi alanına uluslar arası politikaların ve uygulamaların incelenmesi ve değerlendirilmesi raporu . 25.05.2013 tarihinde http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_02/12114109_stnyeteneklerineiti mi.pdf adresinden alınmıştır.¹⁷
- Mönks, F.J. & Pflüger, R. (2005). *Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective* . 14.06.2013 tarihinde http://www.bmbf.de/pubRD/gifted_education_21_eu_countries.pdf adresinden alınmıştır.¹⁸
- Renzulli, J. S. (1986). *Systems and models for developing programs for the gifted and talented.* Connecticut 06250: Creative Learning Press, Inc¹⁹
- Sönmez, V. (2008). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Anı Yayıncılık, Ankara.²⁰
- Sternberg, R.J.,& Grigorenko, E.L. (2000). *Teaching for successful intelligence.* USA: Skylight Training and Publishing Inc.²¹
- Terman, L. M., (1926). *Genetic Studies of genius, Mental and Psysical Traits of a Thousand Gifted Children, (2. Ed.).* Stanford CA, Vol I, Stanford University Press.²²
- TÜBİTAK (2012) *Üstün yetenekliler.* 16.03.2013 tarihinde http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/10_ek-1_ustunyetenekliler.pdf adresinden alınmıştır.²³
- Türk Dil Kurumu, (2016). *Büyük Türkçe Sözlük.* 16.04.2014 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.577a59982cdb16.00878157 adresinden alınmıştır.²⁴

Not: Bu çalışmanın bir bölümü “ELMIS 2013 Uluslararası Özel Eğitim Konferansı” isimli konferansta bildiri olarak sunulmuştur.

SUMMARY

Individuals continue in educational soots which starting in a family environment and development institutions the learning process.

Characteristics of educational institutions readiness level of children and family involvement in their education affects participation in the learning process; individuals are differentiated learning gains. When examining different countries' educational policies to improve the effectiveness of education and training ensure full participation and equality in the context of social cohesion including creativity and entrepreneurship at all levels to ensure openness to change, further development of different workspaces draws attention to four key elements to be. These are life-long learning and performing mobility in education and training to improve the quality and effectiveness, active citizenship, to ensure the participation in social cohesion and equality, at all levels of education is to provide openness to change, including creativity and entrepreneurship (EC, 2011).

It has also been adopted by the different fields of study consists of four basic elements for the development of European Union member countries.

Current practices and regulations vary in different countries for gifted& talented students (GTS).

The comparison of the educational policies studying these practices are important for the country and the opportunities offered to students.

The purpose of this research, Turkey and the European Union members attending primary school in the country that gifted / talented diagnosed with students, and educational institutions that continued support for the educational model applied in these institutions and staff to examine the comparative terms.

This is a descriptive study to determine the type of situation existing research.

Descriptive studies, broadly defines a given situation carefully. Used in research in the field of education is the most common descriptive survey method. (Büyüköztürk et. Al., & 2009). Classified according to the data collection form, books, magazines, internet, etc. known as screening methods such as surveys based on a review of publications (Arıkan, 2011). The data of this research, were obtained from the examination of publication books, magazines, national and international reports, internet and so on.

For gifted students, the school and the opportunities of considering heterogeneous capabilities, support for education in the room, inclusive education, the weekend program, training is given in the form of BILSEM applications.

Table 1. As shown in the European Union member states in the majority of 5-7 years of age at primary level in compulsory education begins GTS children, primary school, including pre-school education, it is noteworthy that they receive support services while secondary and higher education.

Of children in need in our country and the European Union member states to determine at an early stage of GTS characteristics are shown highly significant. In most of the EC countries and the diagnosis of GTS our students continues to general school with their peers. Austria, Belgium, Czech Republic, Finland, Netherlands, Ireland, England, Portugal, Slovenia GTS recognize students who have the right to demand an early start to school.

The role of the family in determining the GTS students are great. While he mostly teaching staff working in the science and art centers in our country in the European Union member states (Austria, Belgium, Czech Republic, Denmark, the Netherlands, England, Ireland, Luxembourg, Malta, Poland), social psychologists, experts in the field of health, international sports and music experts in the academic field, working in the world of business schools on certain days of the week is noteworthy that support education.

Support areas for GTS students varies as indicated in Table-3. National education policy of the country has an impact on applications. GTS the support needs of students who accepted the student groups in Austria, Finland, the Netherlands, England, Spain, Sweden, Luxembourg, Hungary, support areas in countries such as Poland is over. Summer camps, especially in this country, the science courses, held in the form of project-oriented cooperation with universities, non-school learning centers are formed. Netherlands, Spain, Sweden, Luxembourg, Hungary, Poland and their families in our country GTS students while giving advice and guidance services; education, health and received support from experts in the field of child development.

According to equal opportunities in education is essential to reach the age range in the early education of the individual Starting from pre-school age in primary school, all students are supported in accordance with their interests and capacities; in the curriculum to be developed should take into account individual differences.

GTS to provide the highest level of use of capacities, promotion of creativity, ensuring awareness of the strengths and needs of the preparation of appropriate training programs to improve the performance of their existing skills. However, these opportunities are different depending on the educational institutions and personnel working variable. For this purpose, individual differences primarily determined by each individual should be supported in the general education environment continued with their peers, should be given to the teacher training and professional development.